

Velkommen til IN1080 Mekatronikk

Introduksjon

Oversikt Introduksjon

- Hvem er vi?
- Oppbygning av kurset
- Læremidler
- Lab
- Forkunnskaper
- Hva er mekatronikk?
- Fagdisipliner
- Mål
- Perpektiv

Tema i dag:

Mikrokontrollere,
mikroprosessorer og
innebygde systemer

Hvem er vi?

▪ Forelesere:

Sigbjørn Næss
Førsteamanuensis II

Yngve Hafting
Universitetslektor

Regneøvelse - Mandag 10-12

- Shin (Shin Watanabe), PhD

Rettere:

- Eirik (Eirik Bjørnson Jahr)

Gruppelærere/Labveiledere:

- Brage (Brage Wiseth): «Lab1» Torsdag 14-16, Assembler
- Geir (Geir Yngve Paulsen): «Lab2» Onsdag 14-16, Assembler
- Yuki (Markus Nishimura): «Lab3» Onsdag 14-16, Assembler
- TBD/ubemannet : «Lab4» Torsdag 12-14, Assembler

Lab, tekniske fasiliteter:

- Vegard (Vegard Søyseth), Senioringeniør

Læremidler

- Lærebok:

- **Introduction to mechatronic design**

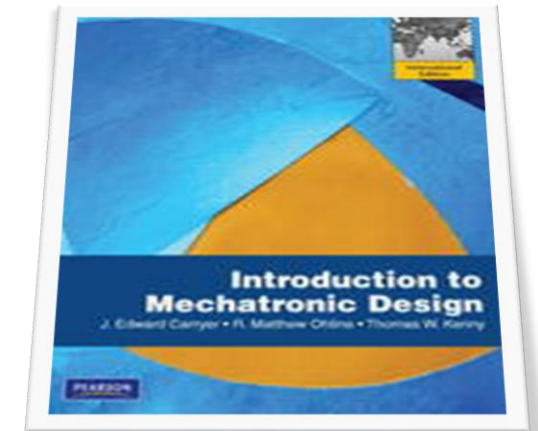
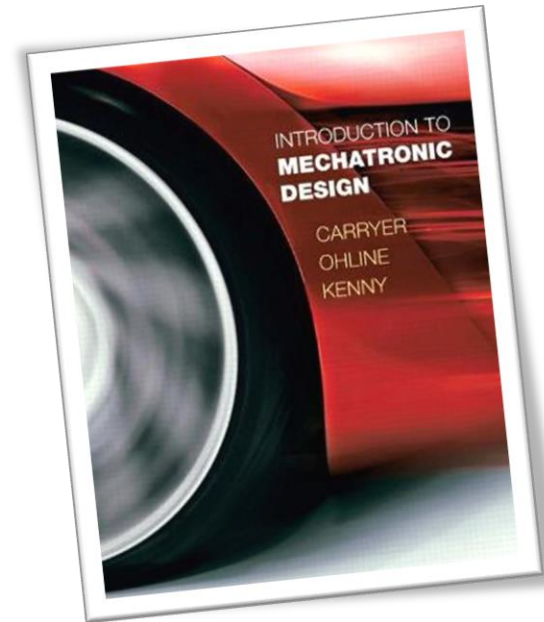
- Carryer, Ohline, Kenny (COK)
 - ISBN: 9780131433564; 0-13-143356-3
 - Prentice Hall/Pearson

- Ulike cover, samme innhold

- Bokhandel vs bibliotek
 - forskjellige sidetall

- **Arduino student kit**

- Kan kjøpes i akademika. (eller andre steder)
 - Starterkit kan også brukes, men har ikke multimeter (koster ca 100-160kr Jula, Biltema, CO,..)
 - Noen ekstra deler blir distribuert via resepsjonen i 1.etg. / labgruppene

Oppbygning av kurset

- Forelesninger
 - KN-Lille Aud., start Onsdag 25.1
- Regneøvelser
 - Caml, start Mandag 30.1
 - Hvordan regne på oppgaver
 - Gjennomgang av utvalgte ukesoppgaver
 - Demonstrasjoner
 - Regning
 - Språk: Engelsk
- Lab / Grupper
 - Assembler, start 01.2.
 - Jobbe med labobliger og ukesoppgaver
- Kommunikasjonskanaler
 - Vortex (kurssiden)
 - Beskjeder til alle
 - Canvas
 - Innlevering og tilbakemeldinger (obliger)
 - Husk å gi beskjed ved avvik!
 - «astro-discourse»
<https://in1080-discourse.uio.no/>
 - Kursrelaterte spørsmål og tilbakemeldinger
 - Ikke personlige spørsmål
 - utsettelse osv => lab/gruppelærer
 - Epost
 - Personlige spørsmål
 - Kontakt din labveileder først

Tanken bak organiseringen?

- Forelesninger
 - Aktuell informasjon
 - Introduserer tema
 - forberede fordypning i tema
 - Tilbakemeldinger, spørsmål
- Lab / Obliger
 - Praktiske øvelser / hands on
 - Erfaring med å bygge og programmere mekatroniske systemer
 - Avmystifisere fysiske systemer
 - Lavterskel for Spørsmål
 - Mer regnetrening
- Regneøvelser, Ukesoppgaver
 - Regnetrening
 - Metoder og anvendelser
 - Spørsmål om metoder og utregning
- Lærebok
 - Teori beskrevet i dybde, regneeksempler
 - Selvstudium
- Kommunikasjonsplattform
 - Spørsmål og svar
 - Anonyme forespørsler
 - pålogging nødvendig = hindrer spam*
 - Tilbakemeldinger

Om oppmøte

- Kursopplegget er basert på oppmøte.
 - Det blir ikke hybrid/zoomforelesninger
 - får vi en ny pandemi, så...
- Opptak er kun et supplement til forelesningene
 - Vi forsøker å gjøre opptak (screencast) av forelesninger
 - Feil og mangler med opptak blir ikke rettet
 - Tidligere års opptak er tilgjengelig fra semesterside til tidligere år.
 - Ikke ment som erstatning til å møte opp.
 - Regneøvelse og gruppetimer tas ikke opp.
- Det å være aktiv og møte opp har mange fordeler
 - Lettere å lære i sammen med andre
 - Stopper ikke på småting (!)
 - Få avklaringer tidlig
 - Hyggelige medstudenter!
 - Og lærere... ;)

Bytte av grupper?

- I utgangspunktet er gruppene fulle.
- De første to ukene:
 - Kontakt studieinfo@ifi.uio.no ved behov for endring.
- Senere:
 - Det går an å høre med gruppelærer i gruppen du vil til.
 - Som regel klarer vi å ordne ting, men vi kan ikke garantere plass.
 - Alternativt send en forespørsel på discourse om noen vil bytte.
- Gruppelærerne får vite sine grupper senere denne uka.
- Hvem som retter obligene din kan variere
 - Ikke alle vil bli rettet av gruppelæreren de har i gruppetimen.

Obliger

- hjemmefra = lov,
 - **anbefaler oppmøte** = lettere ifht kommunikasjon og oppfølging
- Valg mellom å lage video og å demonstrere for labveileder på laben
 - **Avtal med gruppelærer, forsøk å bruke ordinær gruppetid.**
- Arduino
 - Merk: Biblioteker kan gjøre «for mye» noen ganger.
 - For å forstå det vi jobber med, så
 - Eks: Pulsbreddemodulasjon.
 - Demo av Arduino med Shin på Mandag 30.1.
- Noen ganger vil forelesning om labtemaet komme etter øvelsen

Utgangspunkt?

- Poll: www.menti.com <1564 6391>
 - Avstemmingen foregår anonymt
- Formål:
 - Avklare forventninger og ståsted

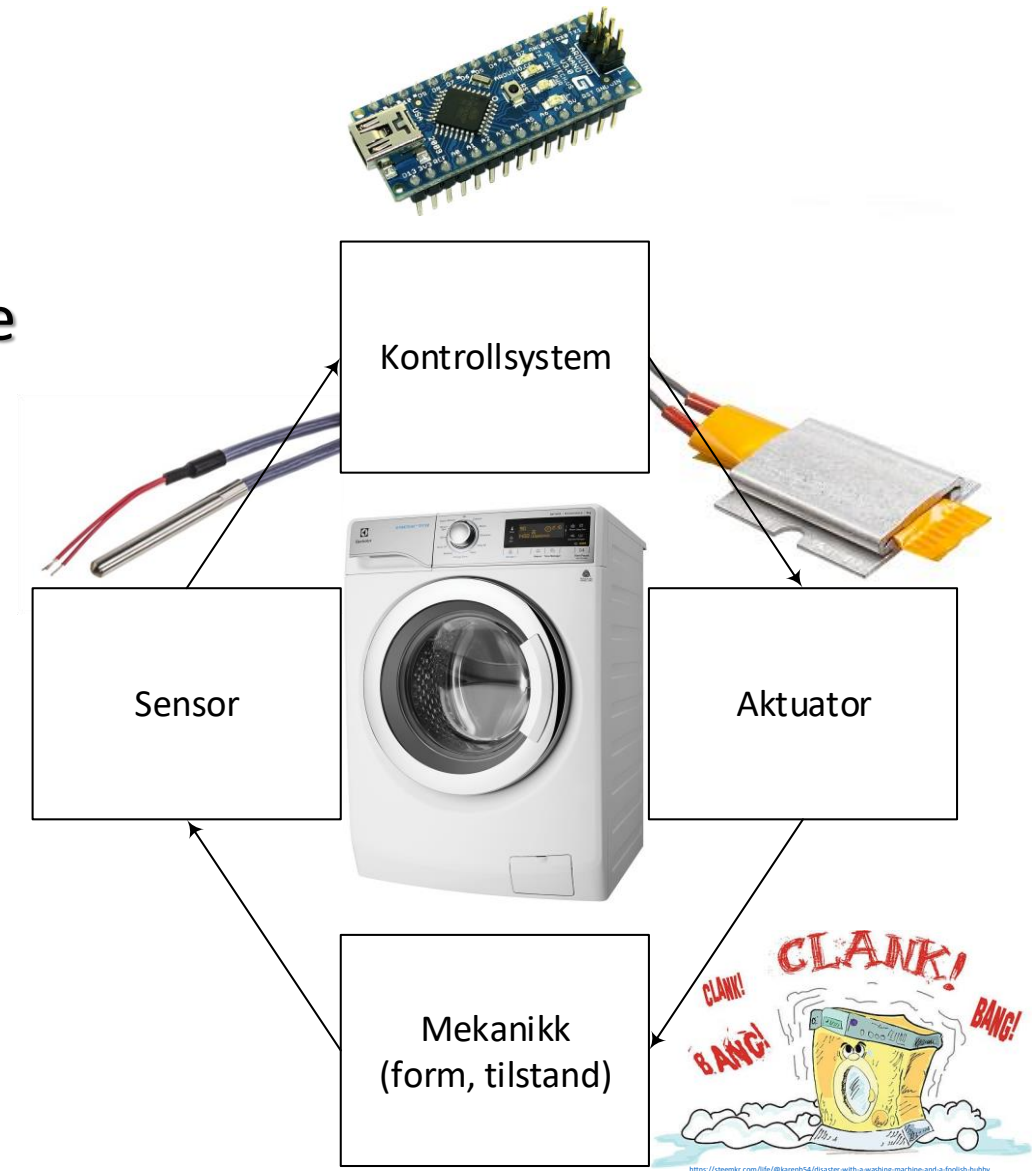
www.mentimeter.com

Forkunnskaper

- R1+R2 fra VGS, samt fordypning i minst ett realfagsemne til
 - *Fysikk er en fordel*
 - Ikke Fysikk? => vurder FYSIKK 1 som støttelitteratur
 - Relevante tema fra Fysikk 1 og 2:
 - Rettlinjet bevegelse, Newtons lover, kraft, arbeid, energi, strøm, spenning, resistans, frekvens, halvledere og transistorer, *induksjon, sirkelbevegelse, bevegelsesmengde.*
- Anbefalte emner:
 - IN1000 (o.l.)
 - Generell forståelse av hvordan program er bygd opp
 - Noe trening i å programmere
 - IN1020
 - Sekvensiell logikk, flippfloppe
 - Noe trening i å forstå oppbygning av digitale systemer

Hva er Mekatronikk?

- Læren om systemer som inneholder mekaniske komponenter i samspill med elektronikk og programvare.
- Et mekatronisk system består typisk av bevegelige deler i samspill med sensorer som leses elektronisk og et kontrollsystem som styrer aktuatorer som beveger delene.
- For å beherske mekatronikk bør man derfor ha kjennskap til mange fagdisipliner (neste side).

Disipliner

- **Mekanikk**

- Kraft
- Dreiemoment
- Bevegelseslover
- Energi og arbeid

- **Elektronikk**

- Elektrisitet
- Magnetisme
- Halvledere
- Kretsteori
- Kraftelektronikk

- **Måleteknikk**

- Sensorer
- AD-konvertering
- Forsterkere

- **Informatikk**

- Innebygde systemer
- Busser

- **Kontrollteori**

- Kontrollsystemer

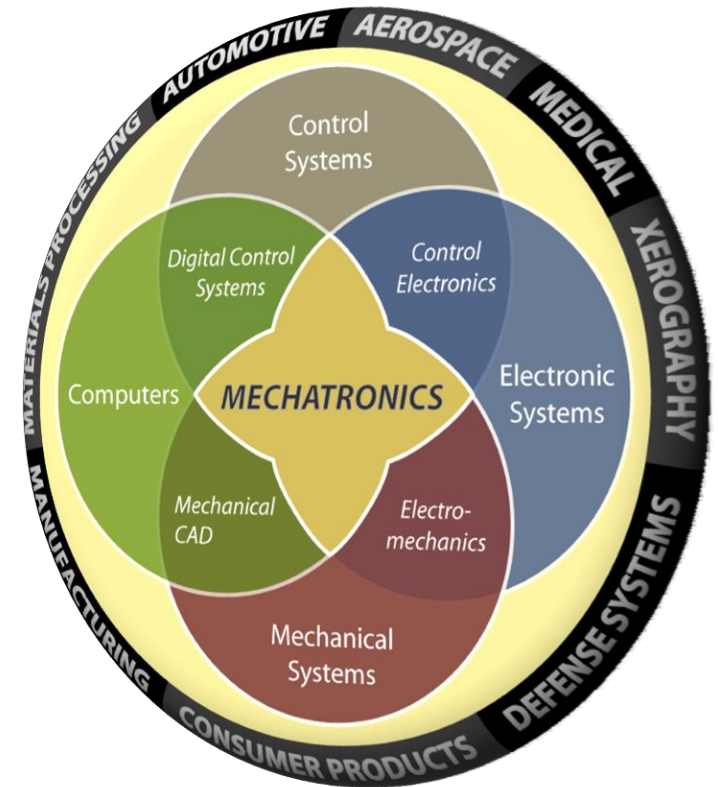

Image by Ahm2307 at English Wikipedia, CC BY 2.5,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=3267847>

Læringsmål

Studieprogram

- «Studiet lærer deg hvordan maskiner kan sanse og handle, og hvordan du kan bygge systemer som løser oppgaver.»

<https://www.uio.no/studier/emner/matnat/ifi/IN1080/>

Kort om emnet

- Grunnleggende analog elektronikk, sensorer og sensor grensesnitt, aktuatorer.
- Programmering av mekatroniske systemer.

Hva lærer du?

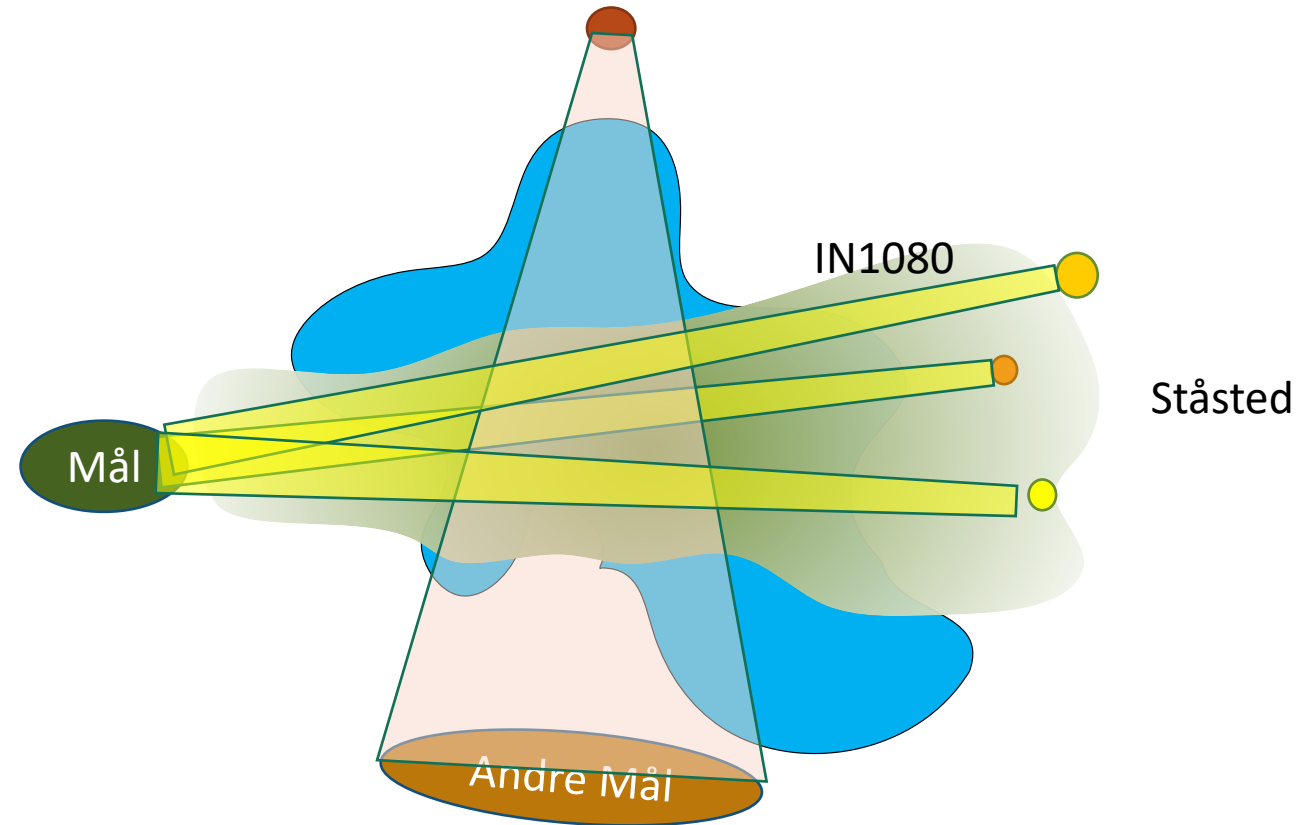
Etter å ha tatt IN1080 kan du:

- forstå virkemåten til analoge kretser. Aktuelle begreper er: strøm, spenning, motstand, effekt, impedans, likestrøm, vekselstrøm, RCL, MOS, FET, OPamp
- bruke klassiske analysemetoder basert på Kirchoff, Thevenin og Nortons teoremer
- forstå og anvende sensorer, signalkondisjonering og konvertering, samt noen komponent-komponent busser
- bygge og programmere enkle mekatroniske systemer med mikrokontroller, aktuatorer og sensorer
- forstå grunnleggende kontrollteori og virkemåte for PIDkontrollere

- Egne mål?

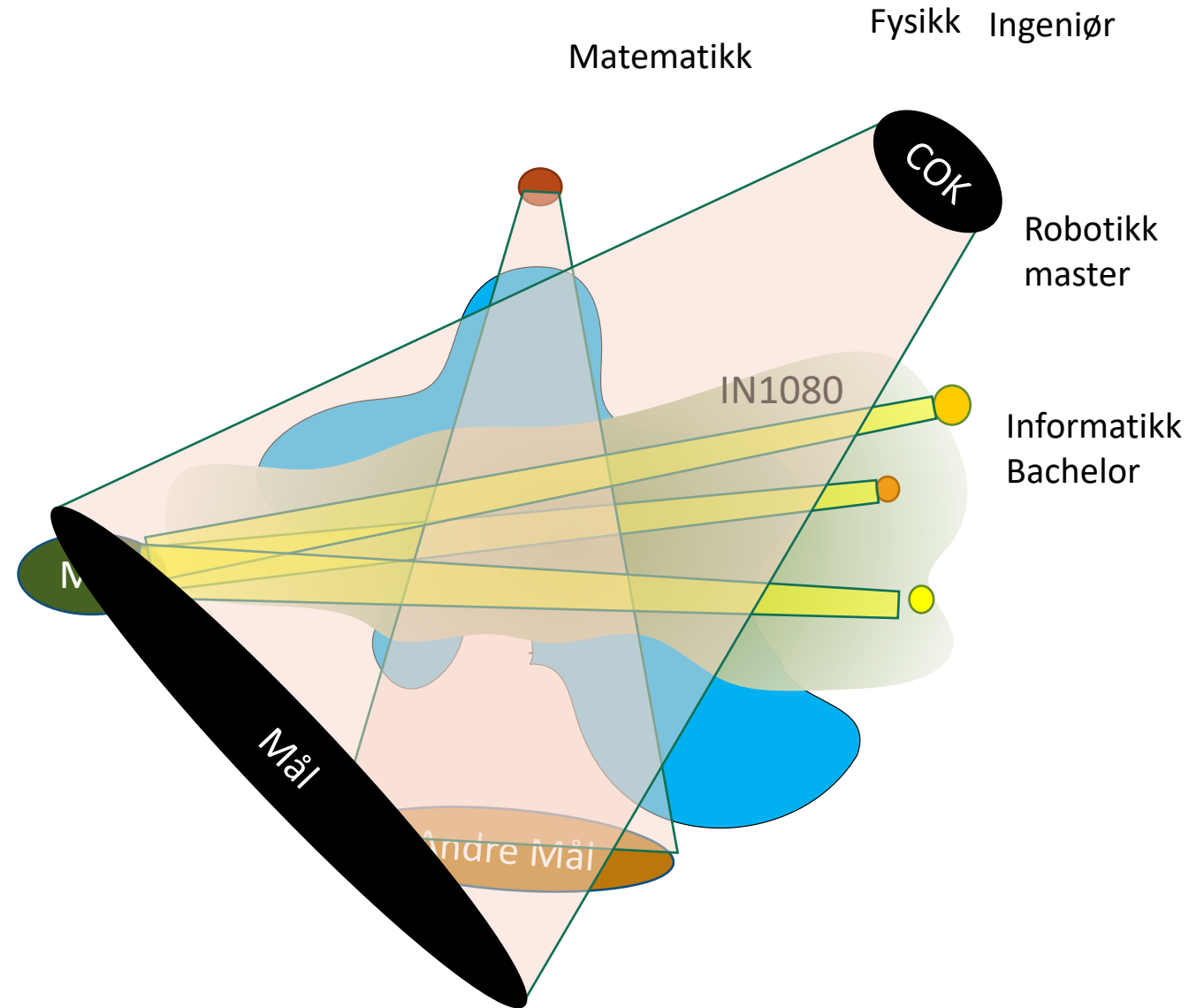
Ulike perspektiv på mekatronikk

- Hvordan kombinere Mekatronikkens egenart med Informatikk?
- Utfordringer
 - Fysisk forståelse vs
 - Systemforståelse vs
 - Anvendelse
 - Kvantitativt vs kvalitativt
- Har vi samme ståsted og mål som andre?

Merk om Læreboka

- Breder målgruppe enn oss..
- Vi bruker ikke hele
 - Kan være fin å ha hvis man vil gjøre noe praktisk senere... (master?)

Mekatronikk :

Mange sammenvevde tema
Mange veier videre

Sensing

Tenking

Ufordring:

Kan være vanskelig å se helheten med mange ulike tema.

Styring

for informatikk

matematisk-naturvitenskapelige fakultet

Bilde- og signal-
behandling

Nano- og
mikro-
elektronikk

Elektronikk

Sensorer

Signal-
kondisjonering

Instrumenterings-
forsterkere

AD-konvertering

Kontrollteori

PID

Bang-
bang

Halvledere

Opamper

Innebygde systemer

Arkitetur

Herreges-
styring

Programmering

Drivekretser

Busser

Bevægelses-
ligninger

Kraft-
moment

Mekanikk

Pulsbreddemodulering

Aktuatorer

Motorer

Solenoider

Varme-
element

Maskinlæring

Kunstig
Intelligens

Robotikk

Kybernetikk

Digital system-
konstruksjon

Datamaskin-
arkitektur

IN 1080

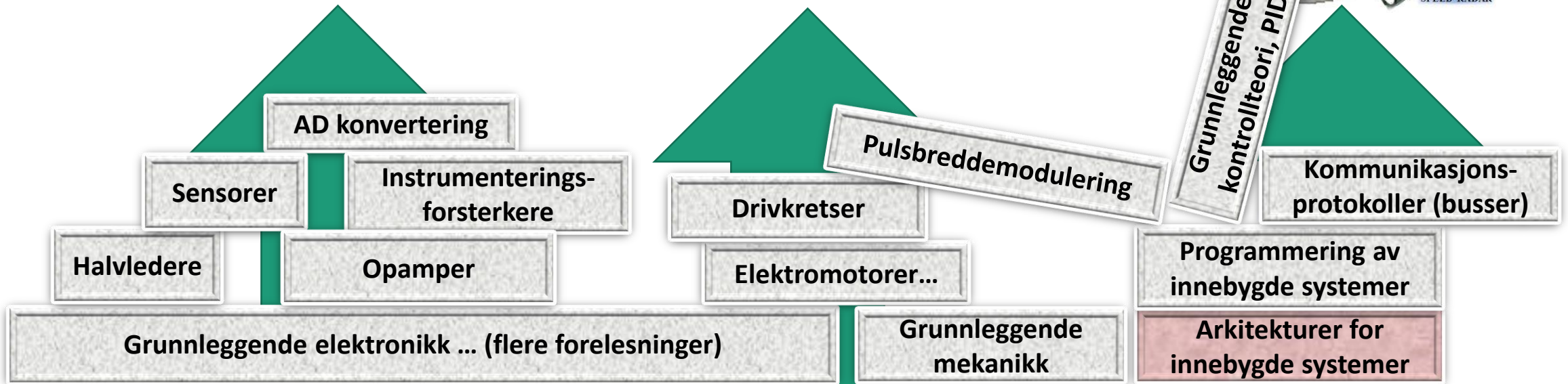
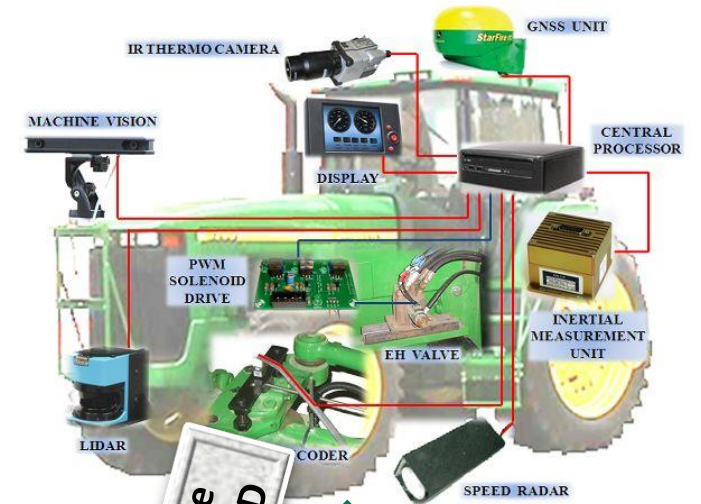
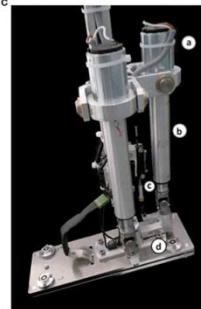
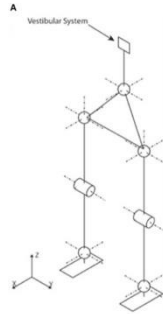
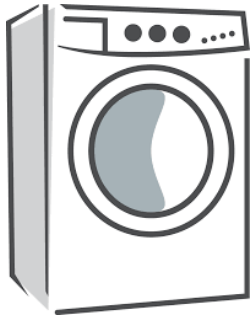
Innebygde systemer og mikrokontrollere

Yngve Hafting, 2022

Hvor står vi – hvor går vi...

Formål: Å lage og programmere mekatroniske systemer

Hvor står vi og hvor går vi...

Kort om emnet

- Grunnleggende analog elektronikk, sensorer og **sensor grensesnitt**, aktuatorer. **Programmering av mekatroniske systemer.**

Hva lærer du?

Etter å ha tatt IN1080 kan du:

- forstå virkemåten til analoge kretser. Aktuelle begreper er: strøm, spenning, motstand, effekt, impedans, likestrøm, vekselstrøm, RCL, MOS, FET, OPamp
- bruke klassiske analysemetoder basert på Kirchoff, Thevenin og Nortons teoremer
- forstå og anvende sensorer, signalkondisjonering og konvertering, samt noen komponent-komponent busser
- **bygge og programmere enkle mekatroniske systemer med mikrokontroller**, aktuatorer og sensorer
- forstå grunnleggende kontrollteori og virkemåte for PIDkontrollere

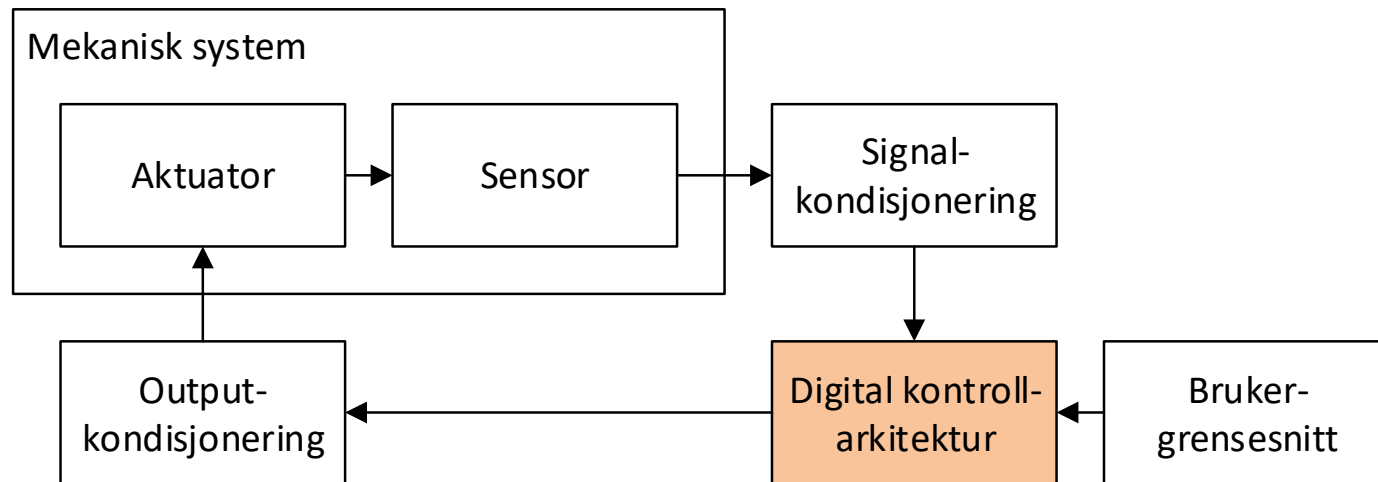
Lab

- ...

Forelesning

- Kjenne til hva vi mener med innebygde systemer, mikrokontrollere og mikroprosessorer
 - Fordeler og ulemper med ulike arkitekturer
 - Velge arkitektur ut i fra behov
 -
- Kjenne til hva som kjennetegner innebygde systemer
 - Forskjeller og likheter med andre prosessorsystemer.
-

Systemperspektiv og oversikt

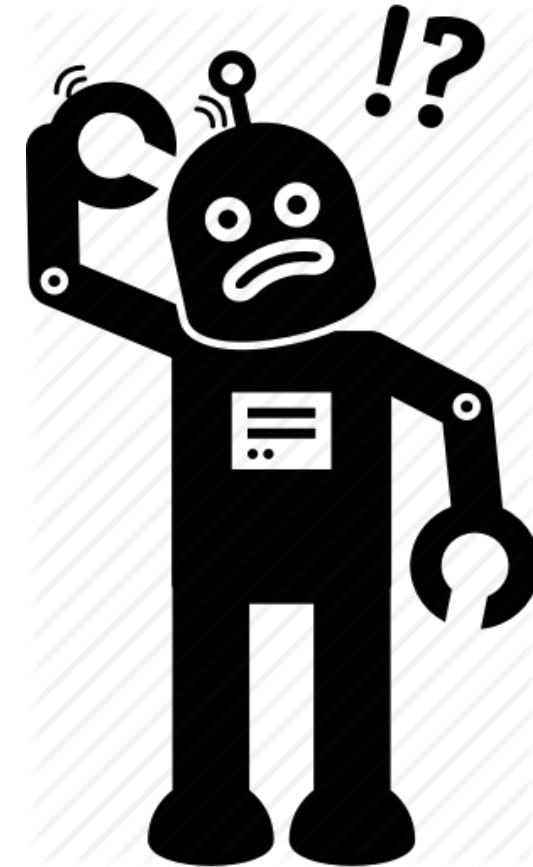
- Innebygde systemer
- Mikrokontrollere
 - Arduino
- Mikroprosessorer
- FPGA, DSP, ASIC
- ...

Hvordan styrer vi roboter eller mekatroniske systemer?

- Ulike formål
 - Motorkontroll
 - Sansing
 - Styresystemer
 - Brukergrensesnitt
- Ulike krav
 - Regnekraft
 - Beregninger i sanntid
 - I/O (Input/output)
 - Analog
 - Digital
 - Effektforbruk

I dag...

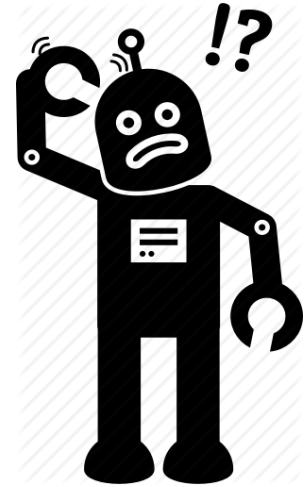
- Rask gjennomgang
 - Datamaskiner (PC/MAC ol)
 - Mobiltelefoner
 - Innebygde systemer
- + Litt mer om...
 - Innebygde systemer
 - Prosessorarkitekturer

<https://icon-library.com/icon/confusion-icon-13.html.html>>Confusion Icon # 101165

Hvilke valg har vi?

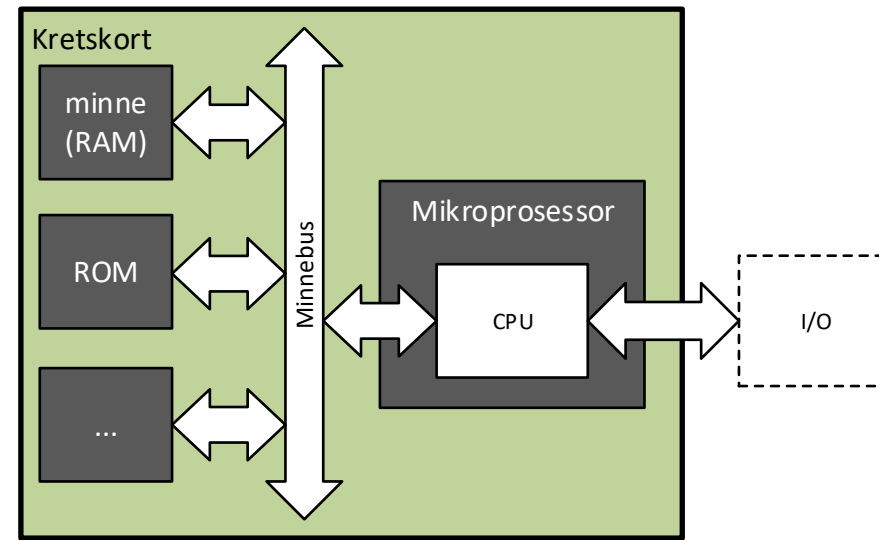
	Datamaskiner, servere	Mobiltelefoner	Innebygde systemer (Embedded systems)
Organisering	Mange separate kretskort • hovedkort • minnekort • skjermkort • SSD, HD	Alt på ett kretskort • Maksimal plassutnyttelse	Tilpasset • Ofte enkeltstående kretskort
Plassbruk	Stor	Svært liten	ofte liten
IO	Standardiserte grensesnitt • USB, Ethernet, displayport, wifi, .. • Krever periferienheter med egne kontrollere.	<i>som datamaskiner, men noe mer begrenset</i>	Avhengig av formålet • Fullt tilpasset • <i>Standard brikke- til brikke- kommunikasjon:</i> • SPI, I2C, UART, ...
Operativsystem	Ja	Ja	Kun ved behov (<i>helst ikke</i>)
Strømforbruk	Stor	Liten	Tilpasset
Prosesor-arkitektur	Mikroprosessorer • CISC (for det meste) • Intel, AMD, etc	Mikroprosessorer • ARM, RISC • Qualcomm, Apple, Samsung, ...	Mikrokontrollere (<i>Mikroprosessorer</i>) FPGA DSPer ASICs
sanntidsbruk?	Nei • Ytelse muliggjør mye, men kan ikke garanteres	Nei	<i>Ja!</i>

<https://icon-library.com/icon/confusion-icon-13.html.html>>Confusion Icon # 101165

Mikroprosessorer

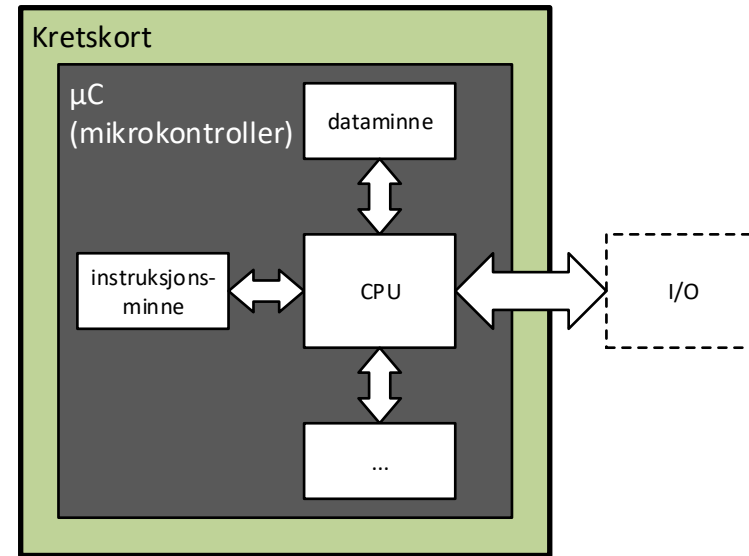
- Prosessor «CPU» (*Central processing unit*) alene
 - Minne og prosessor i separate brikker eller kretskort
 - Prosessor er enkel å lage/ spesialisere
 - Mer minne => mer avansert programvare
- Von Neumann arkitektur
 - Alle periferenheter koblet til den samme minnebussen
 - Ie «Program og data i samme minne»
 - Vanskelig å bruke, men enkel arkitektur gir god hastighet
- Høynivå programmeringspråk vanlig
 - *Python, Java, C++, etc*
- Bruker som regel et OS.
 - Krevende å utvikle for sanntidsoperasjon
- *Pipelinet arkitektur*
 - *En operasjon er ikke ferdig før den neste startes*
- *Ikke førstevalg for mekatronikk*

- Arkitekturer
 - RISC, CISC, ARM
- Produsenter
 - AMD, Apple, Intel, Qualcomm, Samsung, ...
- Bruksområder
 - PCer
 - Mobiltelefoner
 - Nettbrett
 - Biler
 - Etkortsmaskiner «Single board computers»
 - Raspberry Pi, Beagle Bone , ...
- *Mer om dette i IN2060...*

Mikrokontrollere ($\mu\text{C} = \text{uC}$)

- *Ett chips datamaskin*
- Minne og prosessor på samme chip
 - Typisk flashminne for program.
 - Data lagres i RAM
 - Periferienheter (timere ol.) i samme chip
- Harvard-arkitektur (oftest)
 - Separat instruksjons- og databuss
 - Lettere å bruke, men mer komplisert arkitektur
- Kan brukes til sanntidsoperasjon
 - Ikke OS
 - Single-cycle operasjon (ikke pipeline)
- Dedikerte periferienheter /ressurser
 - timere, tellere, pwm moduler
 - IO pinner
 - AD'er
 - Busser til periferienheter
 - SPI, I2C, UART, ...
- Programmering på lavnivå
 - C, assembler
- *Velegnet for mekatronikk formål*

- Arkitekturnavn
 - ARM cortex-M
 - Atmel AVR
 - intel 8051
 - PIC
- Kjente aktører
 - Arduino
 - Microchip
 - Atmel
 - ST Microelectronics

FPGAer, DSP, ASIC

- FPGA (Field programmable gate array)
 - Ikke en prosessorarkitektur
 - Programmering bestemmer funksjonen til en digital krets.
 - Man velger selv prosessering og parallellitet
 - *Kan* ha prosessor(er)
 - System on Chip «SOC» / «PSOC»
 - Full kontroll på samtidighet og timing
 - Svært gode muligheter til å styre IO.
 - Designspråk:
 - VHDL, Verilog, system C
 - Ikke programmering i normal forstand
 - *Velegnet til mekatronikk og robotikk, men krever kjennskap til digital design.*
 - IN3160 går i dybden på digitale design med FPGA

- DSP (Digital Signal Processing unit)
 - Spesiellaget mikrokontroller eller mikroprosessor
 - For regneoperasjoner / signalbehandling
 - MAC
 - Lyd- og bildebehandling
 - FIR-filtre
 - Osv
 - Betegnelsen brukes på noen motorkontrollere
 - *Ikke eget tema*
- ASIC (Application Specific Integrated Circuit)
 - = Det å lage en brikke (chip) med et bestemt formål
 - Brikker med integrerte kretser er alle ASICs, men vi bruker ikke betegnelsen når de har andre innarbeidede navn
 - Å lage ASICs krever inngående kjennskap til digital design og CMOS teknologi
 - Startkostnad i millionklasse
 - *Ikke vanlig i mekatronikkdesign*

FPGA

- Xilinx,
- Altera/Intel, ...
- ...

DSP'er

- Texas Instruments
- Analog Devices
- ...

ASIC

- TSMC
- ?

«Periferienheter»

- «Enheter» i «periferien» til prosessoren. DVS
 - *Kan være hva som helst*
 - Eks:
 - USB kontroller
 - håndterer signaler på USB bussen
 - AD-konverter
 - Oversetter analoge signaler til tall
 - Tellere
 - Teller antall pulser...
 - Sensorer
 - Aksellerometere
 - Kamera
 - Timere
 - Kan brukes til å lage interrupter, venting osv.
 - PWM- moduler
 - Lager *pulsbreddemodulerte* signaler
 - For å drive motorer, lysdioder osv.
 - ...
 - *Vi kommer tilbake til mye av dette senere...*

IN1080- Lab:

- Styring av motorer
- Sansing
- Kontroll
- *(ikke alt på en gang fra start)*

- $\mu\text{C} := \text{Arduino}$
 - Programmering:
 - [C med påbygg](#)
 - Krever ikke forkunnskap i C
 - *Gir ikke inngående kunnskap om C*
 - *Mye template kode tilgjengelig*
- *Dedikert HW og ferdigskrevne moduler gjør det lett å få til mye*
 - Noen ganger gjør vi ting «mer tungvint» for å lære
 - *Ikke hopp bukk over læringsmålene...*
 - (det kommer en eksamen...)

Arduino kode

```
void setup() {  
    // sett inn alt oppsett..  
    // input pinner  
    // output pinner  
    // serielle grensesnitt  
    // globale variabler  
    // etc.  
}
```

```
void loop() {  
    // kjøres i loop  
    // helt til vi skrur av  
}
```

- Arduino-rammeverket kjører alltid
 - Setup først, dernest loop til evig tid.
- Andre prosedyrer kan deklarereres først men brukes bare når de blir kalt fra setup() og loop()

Noen Arduino-kommandoer (prosedyrer)

- `digitalRead()`
 - Leser digitalverdien til en pinne (0 / 1)
 - *Krever at pinnen er satt opp som input*
- `digitalWrite()`
 - Skriver til en pinne
 - '0' => 0V, '1' => 3,3V
 - *Krever at pinnen er satt opp som output*
- `analogRead()`
 - Leser spenningen til en pinne
 - 0V – 3,3V => 0 - 4096
 - Bruker en intern ADC koblet til noen spesifikke pinner (*ADC tema senere i kurset*)
- `delayMicroseconds()`
 - Venter en bestemt tid gitt i mikrosekunder
 - Bruker en intern timer/ interrupthåndtering
- `delay()`
 - Venter et antall millisekunder

Kommandoer for serieporten (Krever at serieporten er satt opp)

- `Serial.read()`
 - Leser **én byte** fra serieporten
 - Kan brukes til å snakke med PC (bruker USB som virtuell serieport)
- `Serial.write()`
 - Skriver **én byte** til serieporten
 - Brukes typisk til å snakke med PC (eller andre mikrokontrollere)
- `Serial.println()`, `Serial.print()`,
 - Skriver ASCII strenger til serieporten
 - Med eller uten linjeskift
- `Serial.readString()`
 - Leser en hel streng

Lese

- Læreboka (COK):
 - Introduksjon til boka og Mechatronikk:
 - 1.0, 1.1, 1.4, 1.5
 - Mikro- kontrollere og prosessorer
 - 2.1-2.3, 2.8, 2.9, 2.10, 2.12
- Oppgaver
 - 2.1, 2.2, 2.3